

Meerjarenprogramma Caribisch Nederland 2020-2023

December 2019

1. Inleiding en recente ontwikkelingen

Sinds de staatkundige verandering op 10 oktober 2010 is het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) verantwoordelijk voor de statistische informatievoorziening over de drie eilanden van Caribisch Nederland. Om invulling te geven aan deze verantwoordelijkheid is een meerjarenprogramma opgesteld, dat periodiek wordt geëvalueerd. In mei / juni 2019 heeft het CBS verschillende stakeholders en bestuurders op de eilanden en in Den Haag geconsulteerd, en geëvalueerd of het huidige meerjarenprogramma (2017 – 2019) nog voldoet aan de maatschappelijke informatiebehoefte. Deze evaluatie heeft als input gediend voor het voorliggende meerjarenprogramma 2020 – 2023 dat over Caribisch Nederland net zoals het algemene CBS Meerjarenprogramma, periodiek wordt opgemaakt en vastgesteld¹.

Dataverzameling

Omdat niet alle informatie in registers beschikbaar is, wordt sinds 2010 een aantal enquêtes op de eilanden uitgevoerd. Uit deze enquêtes wordt informatie over onder meer de arbeidsmarkt (arbeidskrachtenonderzoek), gezondheid en welzijn, beleefde veiligheid, talen, kerkelijke gezindheid (omnibusenquête) en economische groei (nationale rekeningen enquête) samengesteld. Om betrouwbare enquêteresultaten te krijgen moeten er op de eilanden relatief grote steekproeven worden getrokken uit de bevolkingsadministratie. De enquêtedruk voor de bevolking wordt zo laag mogelijk gehouden door de persoonsenquêtes niet jaarlijks af te nemen, maar in een verschillende frequentie. Daarnaast probeert het CBS waar mogelijk samen te werken met andere overheidsorganisaties, zodat enquêtes gezamenlijk kunnen worden afgenomen of steekproeven en plannings van onderzoeken onderling kunnen worden afgestemd.

Basisfinanciering

Financiering van het reguliere statistische werkprogramma van Caribisch Nederland geschiedt door het ministerie van EZK. Het ministerie heeft daartoe aan het CBS een budget van jaarlijks € 650.000 toegekend. Dit bedrag dat jaarlijks wordt geïndexeerd, is inclusief de kosten die op de eilanden worden gemaakt voor het uitvoeren van de enquêtes, de salariskosten van de vaste medewerkers van het CBS-kantoor op Bonaire die formeel in dienst zijn bij de Rijksdienst Caribisch Nederland en van wie de salariskosten worden doorbelast aan het CBS, de kosten voor bedrijfsvoering en uiteraard de kosten voor de productie van de statistieken. Daarnaast vergoedt het ministerie van EZK algemene kosten van huisvesting van de medewerkers van het kantoor op Bonaire a € 25.000 jaarlijks.

Aanvullende behoefte

In de loop van de jaren bleek de behoefte aan statistische informatie dermate groot, dat dit niet kon worden gedekt met de reguliere financiering door EZK. Daarom is er ook een groei geweest van aanvullende statistische dienstverlening. Dit zijn deels eenmalige verzoeken voor een specifiek doel, en deels jaarlijks terugkerende informatieverzoeken. De jaarlijks terugkerende maatwerkverzoeken betreffen de onderwerpen BBP, inkomen, banen en lonen, koopkracht, bevolkingsprognose, jeugdmonitor CN en woningmarkt. Ook de komende jaren blijft behoefte aan informatie over deze

---

¹ Het nieuwe werkprogramma over Caribisch Nederland zal voor de komende vier jaar worden vastgesteld zodat het vanaf 2024 in de tijd gelijk loopt met het algemene CBS meerjarenprogramma.

onderwerpen. Bijlage 1 geeft een overzicht van het totale werkprogramma, en geeft ook weer of een onderdeel uit de reguliere financieringsstroom van EZK wordt betaald, of additioneel wordt gefinancierd.

DCSS

In februari 2017 hebben de directeuren-generaal van de statistische bureaus van de landen van het Koninkrijk der Nederlanden (Aruba, Sint Maarten, Curaçao en Nederland) besloten om structureel te gaan samenwerken in de vorm van een *Dutch Caribbean Statistical System*. De samenwerking richt zich op kwaliteitsverbetering van statistieken, het verbeteren van de vergelijkbaarheid van cijfers tussen de eilanden en een consistente en efficiënte implementatie van Koninkrijksbrede en internationale initiatieven. Daaronder valt ook het meten van de indicatoren waarmee de voortgang van de door de Verenigde Naties vastgestelde *Sustainable Development Goals* wordt beoordeeld.

Tijdens de consultatieronde is een overzicht gepresenteerd van het huidige statistisch werkprogramma. Er is gevraagd naar aanvullende informatiebehoeften van de stakeholders om rekening houdend met de geldende financiële kaders - het statistisch programma de komende jaren in enige mate te kunnen uitbreiden of beter te laten aansluiten op de nieuwe informatiebehoeften en maatschappelijke ontwikkelingen.

2. Resultaten consultatieronde – algemeen beeld en gebruik

Een algemene conclusie uit de gesprekken met de stakeholders is dat het huidige statistisch programma een goede basis is. Het CBS beschrijft de situatie op de eilanden over een breed spectrum van maatschappelijk relevante onderwerpen. De publicatie 'Trends in the Caribbean Netherlands' geldt als een van de belangrijkste publicaties en voorziet in een behoefte bij gebruikers naar het thematisch combineren en vertalen van statistische informatie. Deze publicatie wordt veel gelezen, gebruikt en zeer gewaardeerd.

Hoewel de publicaties helpen bij beleidsvorming, geven gebruikers aan dat ze de juiste cijfers niet altijd snel genoeg en goed kunnen vinden (StatLine tabellen, nieuwsberichten in dossier Caribisch Nederland), en ook dat de vertaalslag van cijfers naar de benodigde informatie soms lastig is. Soms betekent dat het bij elkaar vinden van de juiste cijfers en die gecombineerd interpreteren, zoals bijvoorbeeld bij het thema onderwijs en arbeidsmarkt. *Er zal een communicatieplan worden opgesteld om de informatievoorziening te verbeteren. Hierbij wordt de input uit de gesprekken met stakeholders gebruikt en hierbij zal aandacht zijn voor communicatiemediën die op de eilanden veel worden gebruikt, zoals Facebook.*

Meer detail, tijdigheid en uitbreiding onderwerpen

Het CBS maakt statistische informatie voor beleid en wetenschap. Voor Caribisch Nederland gaat dat om lokaal beleid en beleid waar de Rijksoverheid verantwoordelijk voor is. Informatie wordt door de ministeries anders gebruikt dan op de eilanden. In het algemeen is er bij de ministeries behoefte aan statistische informatie op maat voor specifiek beleid (waar voor een deel al in wordt voorzien), en is er behoefte aan cijfers die een algemeen beeld geven van de feitelijke situatie op de eilanden. Bij een aantal partijen is behoefte aan meer globale informatie die behapbaar wordt gepresenteerd, zodat men snel een globaal beeld kan vormen, bijvoorbeeld op gebied van economie, koopkracht, de levensstandaard en zelfvoorzienendheid. Een voorbeeld zou kunnen zijn een Monitor Brede Welvaart voor Caribisch Nederland zoals het CBS die voor Europees Nederland maakt. Bij het vormen van een globaal beeld wordt ook toegejuicht om dat in samenwerking met de andere landen van het koninkrijk te doen, bijvoorbeeld in DCSS verband, zodat de feitelijke situatie met elkaar vergeleken kan worden.

Op de eilanden van Caribisch Nederland wordt statistische informatie meer specifiek gebruikt en is er ook behoefte aan meer gedetailleerdere informatie die nodig is om specifiek beleid te kunnen vormen, monitoren en evalueren bijvoorbeeld bij de bestrijding van *armoede* (profielen o.b.v. inkomensgegevens), of specifieke data voor het maken van economisch beleid. Zo gebruiken de Openbare Lichamen verzamelde gegevens uit de Health Study die de Openbare Lichamen, het RIVM en het CBS in 2017 / 2018 samen hebben uitgevoerd. Gebruikers willen voor het *thema toerisme* graag verdiepende informatie over wie de eilanden bezoeken (waar komt men vandaan, type passagier (zakelijk of privé) en leeftijd) en hoe lang men verblijft (dagje – cruisetoeeristen, of overnachting) en wat men uitgeeft. Voor de vorming en monitoring van lokale toerismeplannen is ook van belang om te weten wat de voornaamste activiteiten van toeristen zijn. Het CBS heeft in samenwerking met de Sint Eustatius Tourism Development Foundation in de jaren 2016-2018 een pilot uitgevoerd met een zelf ontwikkelde exit survey om deze detail-informatie te kunnen verzamelen. De uitdrukkelijke wens is om dit structureel en op alle eilanden uit te voeren.

Ook is er behoefte aan meer gedetailleerdere *demografische informatie*, zoals bijvoorbeeld immigratie en emigratie (naar herkomst en/of nationaliteit), en bevolkingsontwikkeling per wijk (zoals ook voor Europees Nederland beschikbaar) en over de *prijzontwikkeling* van bijvoorbeeld groente, fruit, huisvesting en energie.

Zowel op de eilanden als bij de verantwoordelijke ministeries in Den Haag wordt de wens uitgesproken om meer *tijdige* informatie. Bijvoorbeeld in bevolkingsontwikkelingen, sociaal-economische ontwikkelingen zoals BBP en loonontwikkelingen, en bij het monitoren van belangrijke politieke vraagstukken zoals de ontwikkeling richting het ijkpunt van het sociaal minimum (inkomens en prijzen).

CBS kantoor Bonaire zal workshops organiseren t.b.v. lokale beleidsmakers en bestuurders om te laten zien hoe statistische informatie lokaal kan worden gebruikt. Samen wordt gekeken hoe het CBS in meer specifieke informatie voor lokaal beleid kan voorzien.

3. Aanvullende informatiebehoefte

Hoewel de gebruikers op de eilanden in het algemeen tevreden zijn over het statistisch programma, zijn er aanvullende wensen in de gesprekken naar voren gekomen.

- a. **Thema energie / duurzaamheid / drinkwater:** Aantal (huishoudens met) zonnepanelen. Gemiddeld verbruik van energie en drinkwater per huishouden (in verband met schattingen van toekomstige vraag naar elektriciteit en drinkwater. Aantal producenten van electra (heeft invloed op elektriciteitsnetwerk). Typen aansluitingen van huishoudens.
- b. **Thema woningmarkt:** Woningvoorraad, problemen bij verkrijgen hypotheek, bouwen / bouwvergunningen (b.v. op Saba en Statia na orkaan Irma), prijzen van koopwoningen en huren, doorstroming huur en koop. Behoefte aan een Basisregistratie Adressen en Gebouwen (BAG).
- c. **Thema zorg en welzijn:** Over gezondheid en gezondheidszorg ontbreekt nog veel informatie. Meer specifiek werd gevraagd om herhaling van de Health Study of een health monitor – ziektebeelden, prevalentie, incidentie, zorginkoop in het buitenland, frequentere statistieken over leefstijl (nu in Omnibus enquête eens in 4 jaar).
- d. **Thema toerisme:** Invloed groei van toerisme op ziekenhuis. Mogelijk gebruik van Big Data onderzoek in toerismestatistieken, b.v. mobiele telefoniedata. Daytime population statistics. Meer informatie over cruise toerisme: hun activiteiten op het eiland, hoeveel, hoe lang van boord. Invloed van toerisme op de natuur. Toerismecijfers op Saba zijn tot nu toe onvolledig (mensen die

via de haven komen, b.v. van Sint Maarten, zitten nog niet in de statistiek op Saba). Aantal hotelkamers / bedden en boekingsinformatie.

e. **Thema economie:** Economische cijfers per bedrijfstak zodat betere keuzes gemaakt kunnen worden over starten van bedrijven in bepaalde bedrijfstakken. Impact van toerisme op economie: Tourism Satellite Account. Gegevens over landbouw en visserij. Aantal bedrijven per sector.

f. **Thema arbeid en sociale zekerheid:** Gegevens over het aantal uitgegeven tewerkstellingsvergunningen. Informatie over werknemers, b.v. jobhopping, werkenden zonder diploma, arbeidsmigranten, lonen uitgesplitst naar opleidingsniveau. Vraagkant van arbeid: vacature ontwikkeling. Het aantal onderstandsuitkeringen (bijstand). Aantal gezinnen dat kinderbijslag ontvangt. Totaalbeeld van inkomens uit arbeid, zowel uit loon als legaal bijverdienen.

g. **Thema financiën:** Financiële begroting en realisatiecijfers van de Openbare Lichamen, zoals ook voor NL wordt gemaakt. Financieel beheer. Belastingen-inning. Ook in het kader van verantwoordingsonderzoeken.

h. **Thema justitie en veiligheid:** Over rechtshandhaving en veiligheid ontbreekt nog veel informatie, bijvoorbeeld informatie over de strafrechtketen. Monitoring invoering jeugdstrafrecht (2020) – opgelegde straffen. Momenteel zijn ketenpartners bezig met het verzamelen van informatiebehoefte, b.v. over recidieven en doorstroming in de keten om zicht te krijgen op de ketensamenwerking.

i. **Thema onderwijs:** Aantal zorgleerlingen, aantal vluchtelingenkinderen in de klas. Uitval in onderwijs / voortijdig schoolverlaten (ook kwalitatief: wat gebeurt er met deze kinderen). Structurele informatie over de aansluiting van voortgezet onderwijs CN op studies in Nederland en buitenland bijvoorbeeld studieprestaties van studenten die in NL komen. Waar gaan CN scholieren studeren? Wat studeren ze? Ronden ze hun studie af? Hoeveel komt terug op de eilanden (braindrain)? Aantal studenten op de medical school (Saba). Een structurele bevolkingsprognose voor aantallen leerlingen lager onderwijs en voortgezet onderwijs.

j. **Thema emancipatie:** In het kader van het VN vrouwenverdrag. Emancipatiemonitor voor de BES eilanden: man-vrouw (on)gelijkheden in onderwijs, op arbeidsmarkt. Huiselijk geweld.

k. **Thema natuur / klimaat:** Ontwikkeling van de kust-zone: bebouwing, bebossing (mogelijk gebruik van satelliet beelden). Een Natuur satelliet rekening (hoeveel mensen werken in een natuur gerelateerde sector), of hoeveel procent van de Rijksoverheid uitgaven gaat naar natuur? Meer cijfers over klimaat – zonne-instraling, regenval, bewolking, aantal effectieve zonuren (Bonaire). Gegevens over koraal, veestapel (koeien, geiten), broedplaatsen van schildpadden. Percentage / aantallen huishoudens die op riool / kloaka zijn aangesloten. Cijfers over de waterkwaliteit.

4. Conclusie en vervolg

Het statistisch programma voldoet aan de behoeften van de gebruikers. De DG CBS is akkoord met continuering van het werkprogramma vanaf 2020, waarmee het werkprogramma is vastgesteld (zie bijlage 1).

Daarnaast is het de afgelopen jaren duidelijk geworden dat de behoefte aan informatie groter is dan waar momenteel in het reguliere werkprogramma in wordt voorzien. Een aantal onderwerpen wordt al enkele jaren als additionele statistische dienstverlening gefinancierd: BBP, inkomen, banen en lonen, koopkracht(ontwikkeling), informatie over de jeugd (jeugdmonitor CN), en er is structureel behoefte gebleken aan bevolkingsprognose cijfers voor bijvoorbeeld de verwachte instroom van scholieren.

Deze cijfers worden intensief gebruikt. De gebruikers zouden graag zien dat deze statistieken opgenomen worden in het reguliere pakket. Voorwaarde hiervoor is dat er structureel aanvullend budget beschikbaar gesteld wordt voor deze statistieken. Naast deze behoefte waar de afgelopen jaren middels additionele statistieken in wordt voorzien, zien we naar aanleiding van de evaluatie witte vlekken in het programma op de thema's zorg, veiligheid en recht, woningmarkt en natuur / klimaat.

De totale informatiebehoefte, zowel de behoefte aan informatie die een algemeen globaal beeld geeft, of heel specifieke informatie die voor lokaal beleid wordt gebruikt, is zeer groot. Tegelijkertijd blijkt ook aan alle reguliere statistieken behoefte zodat er geen statistieken uit het reguliere werkprogramma kunnen worden geschrapt. Dit maakt de ruimte binnen het huidige pakket zeer beperkt. Aan alle aanvullende wensen kan alleen met aanvullende financiering tegemoet worden gekomen.

Bijlage I. Overzicht werkprogramma 2020-2023

Statistieken / producten CN Onderwerp	Selecties	Omschrijving	op eiland	Frequentie	Regulier / aanvullend
Bevolking, bevolkingsaanwas (geboorte, sterfte, immigratie en emigratie)	Bevolking naar leeftijd en geslacht	Bron: Bevolkingsregisters van de eilanden (PIVA-bestanden).	Alle 3	Jaarlijks	Regulier
ArbeidsKrachten Onderzoek		Enquête over de relatie van inwoners van Caribisch Nederland tot de arbeidsmarkt. Op basis van het AKO worden gegevens gepubliceerd zoals werkloosheid, arbeidsparticipatie, maar ook het onderwijsniveau van de bevolking. De gegevens zijn beschikbaar voor verschillende achtergrondkenmerken als leeftijd, geslacht en geboorteland. Voor de werkenden zijn tevens gegevens over de arbeidsduur, positie in de werkring, beroep en bedrijf beschikbaar.	Alle 3	AKO eens in 2 jaar: wordt in 2020 en 2022 uitgevoerd.	Regulier
Onderwijs	(Speciaal)basisonderwijs naar mannen en vrouwen, MBO naar leerweg (bol, bbl) en niveau's.	Leerlingen in het door de overheid bekostigde (speciaal) basisonderwijs, VO en MBO. Bron: Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) van MINOCW.	Alle 3	Jaarlijks	Regulier
Internationale Handel: in- en uitvoerwaarde en handelsbalans		In-Uitvoerwaarde en handelsbalans. Bron: ASYCUDA bestanden van de Belastingdienst CN. Kwartaalstatistiek.	Alle 3	Kwartaal	Regulier
Transport: Vliegbewegingen, passagiersvervoer	Per luchthaven	Transport: - Havenstatistieken - goederenoverslag (in	Alle 3	Kwartaal	Regulier

(luchthaven)		ontwikkeling). Bron: ASYCUDA, OLB, afdeling financiën. - Luchtvaartstatistieken (kwartaalstatistiek). Bron: Douane, KMAR (grensbewaking) en Bonaire International Airport.			
Toerisme: inkomend toerisme per vliegtuig, cruise	Naar nationaliteit, leeftijd	Aantal overnachtingen, toeristen naar nationaliteit, aantal toeristen, aantal cruise toeristen. Bron: Douanebestanden, Gendecs, BMS-data van Kmar.	Alle 3	Twee keer per jaar maandcijfers	Regulier
Prijzen: Consumentenprijsindex	Besteding categorieën (bv voeding, kleding, huisvesting, gezondheid, onderwijs, recreatie)	CPI per uitgavencategorie. Bronnen: prijswaarneming en budgetonderzoek.	Alle 3	Kwartaal	Regulier
Omnibusenquête	Veel onderwerpen naar geslacht, leeftijd, opleidingsniveau	Enquête met diverse onderwerpen: veiligheid, slachtofferschap, gezondheid, welzijn, leefstijl, ICT, huisvesting, vrije tijd, cultuur, gesproken talen, kerkelijkheid. Steekproefonderzoek.	Alle 3	Eens in 4 jaar: wordt in 2021 uitgevoerd.	Regulier
Minimumloon		Bronnen: SZW-unit Bonaire	Alle 3	Jaarlijks	Regulier
Energie en water		Productie elektriciteit, leidingwater, volume-index uit olie-opslag geleverde olie. Bronnen: Energiebedrijven eilanden, Waterbedrijf Bonaire, Bonaire Petroleum Corporation, Nustar, StuCo, Saba electric company.	Bonaire, elektriciteit: alle 3	Jaarlijks	Regulier
BBP-raming		Bruto toegevoegde waarde bedrijven naar componenten / bedrijfstakken. Jaarlijkse / gem. jaarlijkse economische groei. Bron: NR-enquête, belastingdienst CN.	Alle 3	In principe jaarlijks	Aanvullend
Werkgelegenheid en lonen		Gegevens over aantal banen per jaar, bruto maandloon, bruto jaarloon.	Alle 3	In principe jaarlijks	Aanvullend

Huishoudensstatistiek		Longitudinaal bestand huishoudens CN. Voor ontrafeling inkomensstatistiek: Personen in huishoudens CN, en Huishoudens CN.	Alle 3	In principe jaarlijks	Aanvullend
Inkomens en inkomensverdeling		Brengt in kaart hoe inkomen verdeeld is over huishoudens en personen. Onderscheid naar voornaamste inkomensbron, hoogte van het inkomen, leeftijd en omvang van het huishouden. Laan inkomensontwikkeling over jaren heen zien.	Alle 3	In principe jaarlijks	Aanvullend
Koopkracht		Ontwikkeling in koopkracht in de tijd	Alle 3	In principe jaarlijks	Aanvullend
Prijsindex woningen		Prijsindexcijfer zowel voor eigen woningen als tweede woningen . T.b.v. belastingheffingen. Bron: belastingdienst	Bonaire	2020	Aanvullend
Huurmarkt		Informatie over huurmarkt en relatie tussen woningeigenschappen en huurprijs.	Sint Eustatius	2020	Aanvullend
Jeugdmonitor		De situatie van de jeugd op Caribisch Nederland wordt in een apart hoofdstuk beschreven in de CBS jeugdmonitor. Belangrijke onderwerpen zijn onderwijs en arbeidsmarkt.	Alle 3	2020	Aanvullend

Bijlage II. Lijst van geconsulteerde partijen

Saba	
Bestuurscollege en beleidsmakers	Eilandsecretaris GGD Economische zaken Saba
Natuur	Saba Conservation Foundation
Onderwijs en arbeid	Saba Reach Foundation
Infrastructuur	Planning bureau
Economie & Toerisme	Openbaar Lichaam Saba
Sint-Eustatius	
Plv regeringscommissaris	
Gezondheid, economie en energie	GGD Chamber of Commerce (KvK) Statia Utility Company
Statia Tourism Sector	Sint Eustatius Tourism and Development Foundation Duikschool Sint Eustatius National Park
Bonaire	
Sector Economie	Openbaar Lichaam Bonaire Rijksdienst Caribisch Nederland
Tourisme sector	Tourism Corporation Bonaire BONHATA
Sector Natuur	STINAPA Rijksdienst Caribisch Nederland
Jeugd	Mental Health Caribbean Expertisecenter Onderwijs Zorg Bonaire Voogdijraad Caribisch Nederland VWS Jong Bonaire Jeugdzorg en Gezinsvoogdij Caribisch Nederland
Sector Justitie / Veiligheid	Korps Politie Caribisch Nederland Koninklijke Marechaussee

	<p>Zorg en Veiligheidshuis V&J Stichting Reclassering Caribisch Nederland OM Immigratie- en Naturalisatiedienst CN Voogdijraad Caribisch Nederland</p>
Sector Ruimtelijke Ordening en Infrastructuur	<p>Openbaar Lichaam Bonaire Rijksdienst Caribisch Nederland Fundashon Cas Boneriano</p>
Sector Energie en drinkwater	<p>ACM Rijksdienst Caribisch Nederland</p>
Sector Onderwijs en Arbeidsmarkt	<p>Openbaar Lichaam Bonaire Raad Onderwijs Arbeidsmarkt Caribisch Nederland FORMA OLB afd. Maatschappelijke Ondersteuning en Arbeid SZW</p>
Sector Zorg en Welzijn	<p>Zorgverzekeringskantoor CN Fundashon Mariadal Openbaar Lichaam Bonaire</p>
Future of Statistics	<p>Water- en Energiebedrijf Bonaire (WEB) Flamingo TV Telbo NV</p>
Rijkvertegenwoordiger	
Den Haag	
Ministeries	<p>SZW BZK EZK MinFin OCW VWS JenV</p>
Andere partijen	<p>Rekenkamer Vaste Kamercommissie Koninkrijksrelaties</p>